

**Media Žiniasklaida ir
prekyba žmonėmis**

gairės

Šis leidinys parengtas pagal Europos Komisijos finansuojamą projektą „Kova su prekyba žmonėmis ir organizuotu nusikalstamumu – 2 etapas“, kurį įgyvendina Tarptautinis migracijos politikos plėtros centras (ICMPD), bendradarbiaudamas su „Expertise France“ ir FIAPP. Šis leidinys parengtas remiant Europos Sąjungai.

Autorius: Aidanas White'as, Etiškos žurnalistikos tinklas
(angl. *Ethical Journalism Network*)

ICMPD komanda: Madis Vainomaa, Ivanka Georgieva, Edgar Federzoni dos Santos, William Huddleston

Autorių teisės: Tarptautinis migracijos politikos plėtros centras (ICMPD), 2017 m.

Visos teisės saugomos. Jokia šio leidinio dalis be autorių teisių savininkų leidimo negali būti atgaminama, kopijuojama ar perduodama bet kokia forma ar bet koku būdu, elektroniniu ar mechaniniu, įskaitant fotokopijavimą, įrašymą ar bet kokią informacijos saugojimo ir paieškos sistemą.

Šią adaptuotą gairių versiją parengė Baltijos jūros valstybių tarybos (BJVT) Darbo grupė kovai su prekyba žmonėmis (TF-THB), įgyvendindama projektą „Darnioji Baltijos jūros regiono veiklos sistema“ (HOF-BSR)“. Šis projektas buvo finansuojamas remiant Švedijos institutui.

BJVT komanda: Vineta Polatside, Anthony Jay

Autorių teisės: **Adaptuota versija** priklauso Baltijos jūros valstybių tarybai (BJVT), 2019 m. rugsėjo mėn.

Visos teisės į adaptuotą versiją saugomos. Jokia šio leidinio dalis be autorių teisių savininkų leidimo negali būti atgaminama, kopijuojama ar perduodama bet kokia forma ar bet koku būdu, elektroniniu ar mechaniniu, įskaitant fotokopijavimą, įrašymą ar bet kokią informacijos saugojimo ir paieškos sistemą.

1.
ĮŽANGA

2.
NAUJIENŲ TARNYBŲ STRATEGIJA

3.
GEROJI PRAKTIKA

4.
FOTOŽURNALISTIKOS GAIRĖS

5.
BLOGOJI PRAKTIKA

6.
NUORODOS IR KONTAKTAI

6.1.
AKRONIMAI

6.2.
PAGRINDINIŲ DALYKŲ SUPRATIMAS

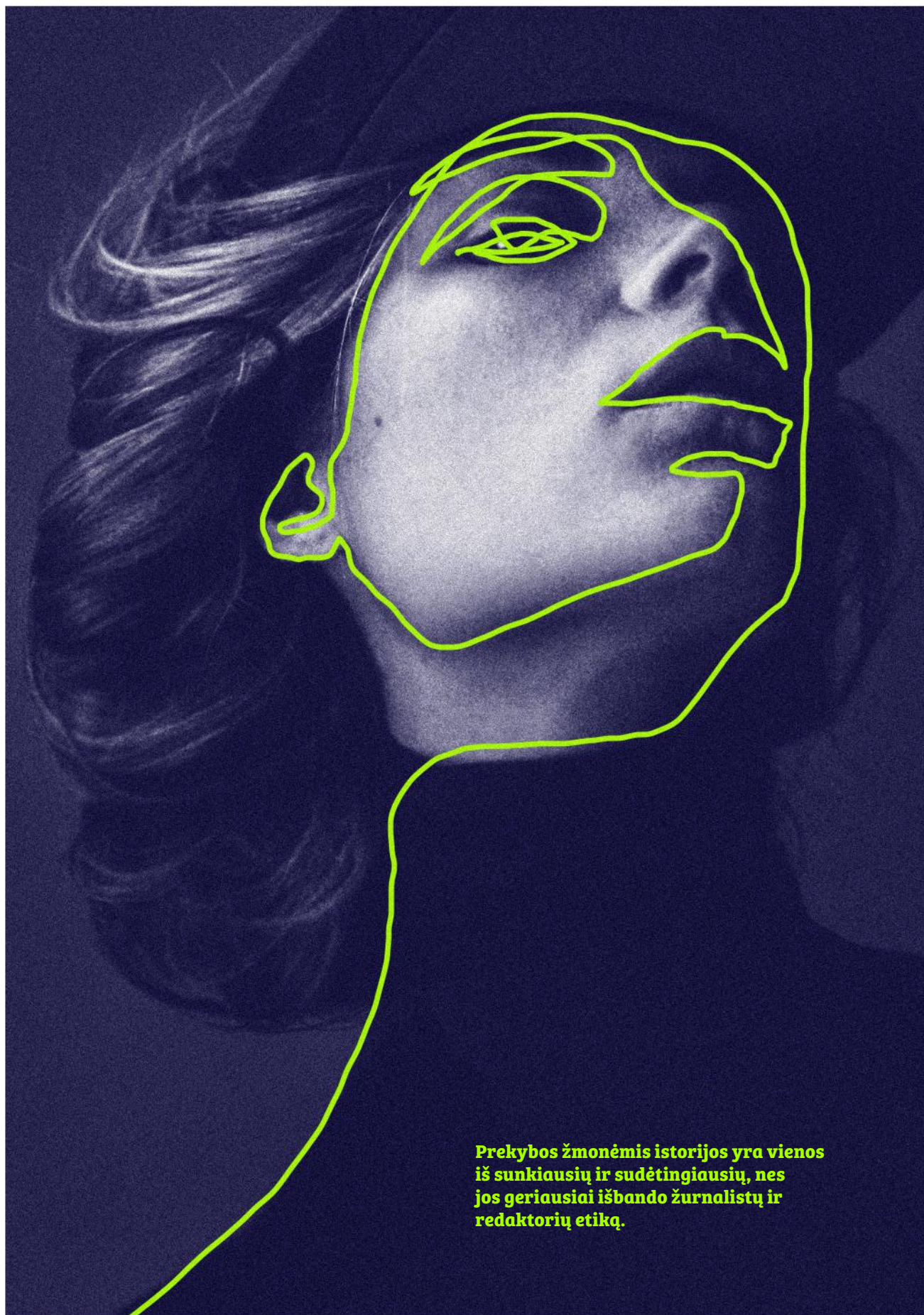
6.3.
KAI KURIOS SVARBIOS POLITINĖS INICIATYVOS IR
TARPTAUTINIŲ AGENTŪRŲ IŠTEKLIAI, KURIUOS TURĖTŲ ŽINOTI
ŽURNALISTAI IR ŽINIASKLAIDA

6.4.
ŽINIASKLAIDOS NUORODOS

6.5.
ĘSAMŲ GAIRIŲ IR APŽVALGŲ APIE PREKYBĄ ŽMONĖMIS
ŽINIASKLAIDOS PRIEMONĖSE PASIRINKIMAS

7.
LITERATŪRA

TURINYS

Prekybos žmonėmis istorijos yra vienos iš sunkiausių ir sudėtingiausių, nes jos geriausiai išbando žurnalistų ir redaktorių etiką.

IŽANGA

SKYRIUS 1

Šios istorijos susijusios su daugybe žmonių. Prekybos žmonėmis aukomis tampa žmonės iš pažeidžiamiausių visuomenės sluoksnių: 40 milijonų žmonių yra įvairių formų vergai, 150 milijonų vaikų darbas išnaudojamas, 150 milijonų migrantų dirba darbininkais.

Milijonai šių žmonių, kurių tikro skaičiaus niekas nežino, patenka į prekybos žmonėmis tinklus. Jų istorijas reikia pasakoti rūpestingai ir jautriai, ypač dėl to, kad kalba, vaizdavimas ir kontekstas, kuriame žiniasklaida ir žurnalistai rengia savo reportažus, gali padaryti žalos. Jie gali paskatinti neapykantą, įtvirtinti stereotipus, sukurti neišmanymą ir nesupratimą, nukreipti dėmesį nuo pagrindinių priežasčių ir trukdyti labai reikalingoms viešoms diskusijoms apie tai, kaip išspręsti krizę.

Šiomis gairėmis siekiama padėti redaktoriams ir žurnalistams geriau suprasti problemas ir formuoti savo istorijas taip, kad būtų išvengta pavojaus, kylančio agresyvioje konkurencinėje žiniasklaidos aplinkoje.

Skubios publikacijos, painus ir nepatikimas socialinės žiniasklaidos pasaulis, propaganda ir politinė įtaka didina susirūpinimą, kad žurnalistika klimpsta sensacingose antraštėse ir skambiose replikose.

Prekyba žmonėmis, kuri yra glaudžiai susijusi su vergove ir priverstiniu darbu, yra sudėtinga socialinė problema, kuriai reikalinga apgalvota, informuota ir svarbiausia, užjaučianti žurnalistika, suprantanti kontekstą, suteikianti balsą aukoms ir padedanti ieškoti sprendimų.

Žiniasklaida ir žurnalistika turėtų atlikti teigiamą vaidmenį įtikinant pasaulį, kad prekybą žmonėmis galima sumažinti ar net išnaikinti. Politiniai lyderiai ir plačioji visuomenė turi perskaityti, išgirsti ir pamatyti visą istoriją. Tai pirmas svarbus žingsnis formuojant politinę valią, kurios reikia norint įveikti pagrindines prekybos žmonėmis priežastis.

Šiame leidinyje pateikti patarimai ir pasiūlymai gali paskatinti žurnalistus dar kartą pamąstyti apie tai, kaip jie praneša apie prekybą žmonėmis, apsvarstyti su ja susijusius teisinius ir žmogaus teisių klausimus, elgesį su aukomis, jų privatumą ir gerovę, ir apie tai, kaip humaniškai ir stilingai papasakoti istoriją, kartu padedant auditorijai geriau suprasti, ką reikia daryti.

Žiniasklaidos požiūris į prekybą žmonėmis gali būti struktūrizuotas taip, kad visuose redagavimo aspektuose būtų užtikrintas kontekstas, užuojauta ir profesionalumas.

NAUJIENŲ TARNYBŲ STRATEGIJA

SKYRIUS 2

Visų pirma, naujųjų tarnybos turėtų paskatinti žurnalistus:

Suprasti

viešąją politiką prekybos žmonėmis atžvilgiu. Dėl įvairių socialinių, ekonominių ir politinių problemų žmonės tampa pažeidžiami prekybai žmonėmis ir išnaudojimui. Tos priežastys apima migracijos taisykles, skurdą, rasinę ir lyčių diskriminaciją, valstybės korupciją, netinkamus įstatymus ir prastą teisės aktų vykdymą. Žurnalistai turėtų žinoti šias sąlygas.

Išnagrinėti

viešąją politiką, susijusią su tarptautinėje teisėje įtvirtintomis žmonių teisėmis į saugią, tarptautinius standartus atitinkančią kelionę, taip pat į laisvę ieškoti gyvenamosios vietos ir prieigos prie darbo rinkos paskirties šalyse.

Stebėti šalis

ir paskirties, ir kilmės šalis, ištirti, ar yra įdiegtos prekybos žmonėmis nustatymo sistemos, ir išnagrinėti, ar yra nuostatų, užtikrinančių prekybos žmonėmis aukomis tapusių vaikų ir suaugusiųjų apsaugą bei reabilitaciją nacionaliniu lygmeniu;

Užmegzti

gerus darbinius santykius su grupėmis, kovojančiomis su prekyba žmonėmis, priverstiniu darbu, šiuolaikine vergove ir piktnaudžiavimu vaikų teisėmis. Dažnai žurnalistai ir žmogaus teisių gynėjų grupės nepalaiko ryšių.

Kai sukursite pasitikėjimu grįstus santykius su suinteresuotosiomis šalimis, naujienos pačios jus suras.

Kai kurios grupės nenori viešinti šokiruojančių faktų apie visuomenei nepakankamai žinomas prekybos žmonėmis ar priverstinio darbo formas (pavyzdžiui, suteikiant žurnalistams galimybę pasikalbėti su aukomis). Užmezgus geresnius ryšius, taip pat galima išspręsti problemą, kurią sukelia patikimų žurnalistinių tyrimų ir surinktų duomenų trūkumas, nepakankama medžiaga, kuri yra labai svarbi rengiant istoriją.

Pasitikėjimo stiprinimas: žiniasklaida ir nevyriausybinės organizacijos gali dirbti kartu, nepažeisdamos redakcinės nepriklausomybės, nekenkdamos pagalbos projektų vientisumui ar žmonių, tapusių prekybos žmonėmis aukomis, orumui.

Kurti vidinius pajėgumus.

Užtikrinti, kad žurnalistai turėtų pakankamai redakcinio laiko tyrimams ir su prekyba žmonėmis susijusiai informacijai nagrinėti, investuoti į tiriamąją žurnalistiką. Organizuoti vidinius naujienų tarnybų instruktazus prekybos žmonėmis klausimais. Sukurti karštąsias telefono linijas ir sistemas, skirtas iš auditorijos gautai informacijai tvarkyti, įskaitant skundus dėl prekybos žmonėmis, migracijos ir šiuolaikinės vergijos problemų.

Prisidėti

prie duomenų rinkimo ir keitimosi informacija apie prekybą žmonėmis, priverstinį darbą ir neteisėtą migraciją gerinimo, glaudžiai bendradarbiaujant su valdžios institucijomis ir tarptautinėmis agentūromis, ypač teikiant informaciją apie prekybos žmonėmis aukų skaičių.

Kurti

tikslingas informavimo apie prekybą žmonėmis ir su ja susijusias problemas kampanijas, siekiant didinti visuomenės informuotumą. Tokios redakcinės iniciatyvos taip pat gali sustiprinti visuomenės pasitikėjimą žurnalistika. Keletas gerų pavyzdžių, kaip žiniasklaidos dalyvavimas tokiuose klausimuose atskleidė žurnalistikos galią, yra CNN „Laisvės projektas“ ir „Aljazeera“ kampanija „Vergovė: 21-ojo amžiaus blogis“.

**Žurnalistika bus kokybiška, jei naujienu
tarnybos veiks etiškai. Nagrinėjantys
prekybos žmonėmis klausimus
žurnalistai privalo išmanyti pagrindinius
žurnalistinės etikos principų ir jų laikytis.**

GEROJI PRAKTIKA

SKYRIUS 3

Pagrindiniai žurnalistinės etikos principai:

Tikslumas ir rėmimasis faktais.

Venkite melo, melagingų naujienų ir nepatikrintos informacijos.

„Visi mano gaunami oficialūs pranešimai būdavo neaiškūs ir atsargūs. Jie daugiausia pabrėžė, kad sunku pastebėti ar atpažinti reiškinį [priverstinį elgetavimą] ir kad tai, jog nebuvo atlikta jo tyrimų, nebūtinai reiškia, kad jis Suomijoje neegzistuoja. [...] Labai sunku buvo rasti informacijos ir susidaryti bendrą šio reiškinio vaizdą. Jokių paprastų faktų ar skaičių nebuvo. [...] Reikia būti atsargiems ir nerašyti apie reiškinį, remiantis pasenusiais faktais ar kažkieno nuojautomis.“¹

Žurnalistas iš Suomijos

Nepriklausomumas.

Veikite pagal savo sąžinę. Neeskaluokite propagandos prieš migrantus ir netapkite politinių ar kitų interesų grupių ruporu.

Nešališkumas.

Nepamirškite papasakoti istorijos visais požiūriais. Visų pirma suteikite balsą aukoms ir išgyvenusiems prekybos žmonėmis traumą asmenims, taip pat atspindėkite teisėtą priimančiųjų šalių gyventojų susirūpinimą.

„Ideali istorija yra ta, kurioje, jei įmanoma, girdimi aukų balsai. Svarbu, kad nedarytume prielaidų aukų vardu.“²

Žurnalistas iš Suomijos

„Galite aptarti elgetavimą reglamentuojančius įstatymus arba dideliu judumu pasižyminčių gyventojų grupių statusą daugeliu aspektų, tačiau joks pašalietis negali pasakyti, kaip iš tikrųjų jaučiasi elgetaujantis gatvėje.“³

Žurnalistas iš Suomijos

„Pasaulyje visada yra daug pilkų atspalvių, viskas nėra tik juoda ir balta. Iš aukų sužinosite, koks įvairus yra šis reiškinys. Mes, kaip žmonės, esame linkę savo galvose susikurti stereotipus apie prekybą žmonėmis: kad yra vergvaldys ir vergas, sukaustytas grandinėmis. Tačiau iš tikrųjų tai nėra taip paprasta – yra aspektų, kuriuos reikia išryškinti, kad susidarytų tikras šio reiškinio vaizdas. Pvz., aukos gali būti dėkingos savo išnaudotojams, nes vis dėl to išnaudotojas atvežė aukas į Suomiją. Arba auka nenori atvirauti, nes išnaudotojas yra jos dėdė.“⁴

Žurnalistas iš Suomijos

Žmogiškumas.

Žurnalistika neturėtų daryti žalos. Parodykite užuojautos savo reportažuose. Nurodykite fizinių, emocinių problemų ir krizės, kurią patiria prekybos žmonėmis aukos, sprendimus.

„Aš labai stengiausi sutelkti dėmesį į dalykus, kurie šias moteris leidžia matyti kaip žmones, ne tik kaip prekybos žmonėmis aukas. Pagrindinė priežastis, dėl kurios tai padariau, nes taip skaitytojui lengviau susitapatinti su moterimis. Tai verčia mus pamatyti žmogų, o ne tik stigmą.“⁵

Žurnalistas iš Danijos

Atskaitomybė ir skaidrumas.

Būkite atsakingi už savo darbą. Ištaisykite klaidas, visada atskleiskite savo tapatybę ir neslėpkite savo metodų.

Žurnalistai turėtų laikytis šių pagrindinių vertybių visuose savo darbo aspektuose. Prisiminkite, kad žurnalistai turi ypatingą pareigą rodyti pagarbą žmonėms, tapusiems tokių traumuojančių įvykių kaip prekyba žmonėmis aukomis. Pavyzdžiui, Jungtinių Valstijų Nacionalinės spaudos fotografų asociacijos etikos kodeksas skelbia:

„Elkitės su visais asmenimis pagarbiai ir oriai. Ypatingą dėmesį skirkite pažeidžiamiems asmenims ir užuojautai nusikaltimų ar tragedijų aukoms. Pažeiskite sielvarto privatumą tik tada, kai visuomenė turi ypač svarbų ir pagrįstą poreikį jį pamatyti.“

Pradiniai klausimai

Šie klausimai padės žurnalistams nustatyti prekybos žmonėmis atvejus. Jei į bet kurį iš toliau pateiktų klausimų atsakysite „taip“, toliau elkitės atsargiai ir ieškokite patarimų šiose gairėse nurodytuose šaltiniuose.

- 1 Ar asmuo, su kuriuo susiduriu, pateko į šią situaciją dėl prievartos, nesvarbu, ar tai smurtas, psichologinės patyčios ar kitos kontrolės formos?
- 2 Ar jie nukentėjo nuo smurto ir bauginimo?
- 3 Ar jie buvo priversti mokėti pinigus?
- 4 Ar jie patyrė aukštesnę padėtį užimančių ar jiems valdžių turinčių asmenų prievartą?

Apskritai, žurnalistai ir redaktoriai turėtų vengti dezinformacijos spąstų, netikrų naujienų iš socialinių tinklų ir interesų grupių propagandos. Žurnalistai gali tai padaryti geriausiai, jei jie:

Laikosi faktų, skeptiškai vertina statistinius duomenis.

Skaičiai sukuria istorijas, tačiau jie gali būti apgaulingi. Dėl prekybos žmonėmis, šiuolaikinės vergijos ir priverstinio darbo slaptumo neįmanoma gauti tikslių skaičių. Visą laiką išlieka pavojus gauti suklastotus duomenis. Žurnalistai turėtų patikrinti ir išnagrinėti su skaičiais susijusius skundus; jie privalo tikrinti statistinius duomenis ir, jei reikia, įspėti visuomenę dėl nepatikrintos informacijos.

Atminkite, kad patikimiausi įvertinimai gaunami iš Tarptautinės darbo organizacijos ir kitų šiose gairėse paminėtų tarptautinių organizacijų, tačiau žurnalistai turėtų tikrinti net ir šiuos įvertinimus bei jų pasiekimo būdus.

Priešinasi klaidingai nuomonei.

Bendras neteisingas supratimas, kurį sukelia žiniasklaidos dėmesys seksui ir sensacijoms, yra tai, kad prekyba žmonėmis daugiausia susijusi su seksualiniu išnaudojimu ir nuo jos visų pirma nukentčia moterys ir mergaitės. Iš tikrųjų, didžioji prekybos žmonėmis dalis yra susijusi su priverstiniu darbu, o ne su seksualiniu išnaudojimu. Prekyba žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais (taip pat vyrų ir berniukų) yra svarbi problema, su kuria reikia kovoti, tačiau tai neturėtų būti daroma mažinant dėmesį prekybai žmonėmis priverstinio darbo tikslais.

Išlieka pozityvūs ir nurodo sprendimus.

Svarbu sutelkti dėmesį į nukentėjusiųjų žmonių atsparumą ir sugebėjimą atsigauti. Žmonės, išgyvenę tokias dramas, pasakoja dėmesį prikaustančias istorijas. Pozityvaus ir subalansuoto požiūrio pristatymas kuria auditorijos pasitikėjimą tuo, ką sakote. Atlikdami parengiamuosius darbus, išnagrinėkite politikos klausimus ir pasidomėkite, kaip juos galima pagerinti.

Prekybos žurnalas „3F“ straipsnyje „Greitkelio vergai“ aprašė stovyklą Danijoje, kurioje vairuotojai iš Filipinų ir Šri Lankos gyveno ir dirbo Danijos transporto įmonėje. Jie gyveno konteineriuose ir uždirbo vos 15 kronų per valandą. „3F“ išsamiai aprašė bylą beveik šimte straipsnių, o istoriją perėmė daug Danijos žiniasklaidos priemonių. Straipsnių serijoje buvo raginama imtis politinių veiksmų ir jiems pavyko sukelti diskusijas apie socialinį dempingą ir prekybą žmonėmis priverstiniam darbui. Po „3F“ atskleistos informacijos Susisiekimo ir darbo ministerija sudarė komitetą („Padborgudvalget“), kurio užduotis buvo ištirti nepakankamai apmokamų Danijoje dirbančių užsienio sunkvežimių vairuotojų skaičių ir pateikti rekomendacijas, kaip išvengti panašių atvejų.

„Padborgudvalget“ komitetas rekomenduoja įpareigoti Danijoje veikiančias transporto įmones įrodyti, kad jos moka savo darbuotojams atlyginimą, atitinkantį Danijos darbo užmokestį, o reikalavimų nesilaikantiems vežėjams bus taikomos baudos.⁶

Seka pinigus.

Prekybos žmonėmis pramonė ir šiuolaikinė vergovė teikia priverstinį darbą, kuris veda prie pigesnių prekių visiems. Tai pasaulinė pramonė, kurią reikia tirti ir savo šalyje, ir užsienyje.

Buvo atlikta keletas puikių tiriamosios žurnalistikos darbų, tokių kaip BBC dokumentinis filmas „Žmonės pardavimui“ (angl. Humans for Sale) arba panaši ARD programa Vokietijoje, abu transliuoti 2017 m.

Žiniasklaida taip pat gali ištirti, kaip vietos paslaugų įmonės, kuriuose nereikalinga aukšta darbuotojų kvalifikacija (automobilių plovyklos, manikiūro salonai, statyb vietės), kuria verslo modelius, pagrįstus pigia darbo jėga. Ar čia dirba asmenys, galimai tapę prekybos žmonėmis aukomis? Žurnalistai gali sekėti pinigus ir ieškoti vergija suteptų žaliavų. Jie gali savo auditorijai parodyti, kaip mes visi galime būti susiję su prekyba žmonėmis. Tai patrauks žmonių dėmesį.

Straipsnis: „Mėsos pramonė: skerdimo tvarka“ buvo paskelbtas 2014 m. gruodžio 11 d. Vokietijos „Die Zeit“ žurnale. Čia išsamiai išnagrinėtos sąlygos, kuriomis komandiruoti darbuotojai dirba Vokietijos mėsos perdirbimo pramonėje. Jame aprašoma dabartinė subrangos sistema ir spragos darbuotojų komandiravimą reglamentuojančiuose teisės aktuose, kuriomis naudojama išnaudojant darbuotojus. Straipsnis grindžiamas pokalbiais su 150 darbuotojų ir daugybe kitų asmenų, tokių kaip kunigas, profsąjungų nariai, kriminalinė policija ir daugeliu kitų. Remiantis vieno darbuotojo ir jo partnerio pasakojimu, straipsnyje išsamiai aprašoma išnaudojimo sistema ir kai kurios didžiosios mėsą gaminančios įmonės kaltinamos esant išnaudojimo sistemos dalimi.⁷

Sukuria viltį.

Visuomenei lengva galvoti apie žmones, tapusius prekybos žmonėmis arba priverstinio darbo aukomis, kaip apie bejėgius, visam laikui sužalotus asmenis. Tai ne visada teisinga. Žurnalistika, kurioje pabrėžiamas žmogaus atsparumas ir pasakojama apie tai, kaip žmonės gali atkurti savo gyvenimą po šiuolaikinės vergijos ir priverstinio darbo tragedijos, pasakoja kitokią istoriją.

Pokalbio gairės

Prekybos žmonėmis ir vergijos tragedija yra verta dėmesio, tačiau dėl to, kad tai yra paslėptas nusikaltimas, tiriamajai žurnalistikai dažnai prireikia milžiniškų išteklių. Kartais sunku prieiti prie tai išgyvenusių žmonių, o būtent jų balsai yra svarbiausi, kad istorija atsидurtų dėmesio centre.

ATMINKITE

naujienu žiniasklaida turi didelę galią. Žmonės gali jaustis pamaloninti, kai į juos kreipiasi žurnalistai, nevisiškai suprasdami riziką, kurią jiems patiems ir kitiems asmenims kelia viešumas. Tai ypač pasakytina apie žmones, patekusius į prekybos žmonėmis dramą ir tragediją, taip pat apie žmones, įvykus humanitarinės katastrofos, karo ar kitų traumuojančių įvykių.

Žurnalistai turi būti kuo skaidresni santykiuose su savo šaltiniais, ypač prekybos žmonėmis aukomis ir išgyvenusiais žmonėmis. Žurnalistai turėtų:

- nustatyti, ar nėra nepilnamečių asmenų – jaunesnių nei 18 metų arba jaunesnių nei tokio amžiaus, kai galima duoti sutikimą;
- įvertinti šaltinių (ypač jaunų žmonių ar traumų ir smurto aukų) pažeidžiamumą;
- gerbti privatumą, nes kiekvienas žmogus, ypač vaikai, turi teisę į privatumą ir pagarbų elgesį;
- užtikrinti, kad su vaikais būtų kalbama dalyvaujant atsakingam suaugusiam asmeniui ar globėjui;
- paaiškinti jiems reportažų rengimo procesą ir kodėl jų istorija yra svarbi;
- vengti, išskyrus ypatingas aplinkybes, gudrybių ar apgaulės rengdami reportažus prekybos žmonėmis klausimais.

ATMINKITE

jei nukentėjusysis neturi tėvų ar globėjų, yra neraštingas arba nemoka skaityti ir jei atsakinga organizacija, atstovaujanti išgyvenusiajam, yra neetiška ir nepatikima, žurnalistas turi pasikliauti savo sąžine ir etika. Tai toks laikas, kai svarbiausia parodyti žmonijos etiką.

Toliau pateikiamas papildomas klausimų sąrašas, kurį etiškas žurnalistas užduos sau, kalbėdamasis su asmenimis, išgyvenusiais prekybą žmonėmis:

- Ar jiems paaiškinau, kodėl darau šį interviu ir koks yra mano istorijos tikslas? Ar visiškai atvirai atskleidžiau savo ketinimus?
- Ar pasirūpinau jų apsauga, pvz., ar užtikrinau, kad jaunas arba pažeidžiamas asmuo žino apie galimas savo pateiktos informacijos paskelbimo pasekmes?
- Ar esu įsitikinęs, kad jie visiškai supranta mūsų pokalbio sąlygas ir tai, ką turiu omenyje sakydamas, kad informacija „skirta ne spaudai“, „bendro pobūdžio“ ar „skelbiama nenurodant šaltinio“ ir pan.?
- Jei šaltinis iškelia sąlygas prieš sutikdamas duoti interviu, kokios yra mano ribos? Ar turėčiau mokėti už šaltinio išlaidas, susijusias su interviu? Kokios gali būti teisėtos išlaidos, kurias būtų galima sumokėti?
- Ar sutinku toliau teikti paramą, pvz., tokią kaip teisinis atstovavimas, šaltiniams, jei jiems iškiltų problemų dėl mano reportažo?
- Ar paprašiau leidimo prieš fotografuodamas ar filmuodamas?
- Ar uždaviau tinkamus klausimus, norėdamas išvengti traumuojančios patirties atgaivinimo, ir leidau pašnekovui laisvai kalbėti?
- Ar sutelkiau dėmesį į teigiamus pašnekovo patirties aspektus ir paaiškinau, kad pašnekovas prieš publikavimą gali patikrinti, ar mano reportaže nėra faktinių klaidų?
- Ar buvo užduoti visi svarbūs klausimai ir j juos buvo atsakyta? Ar aš buvau atsargus ir jautrus ir saugojau pašnekovo interesus?

Anonimiškumas

tai teisė, kuria turėtų naudotis tie, kuriems jos reikia, bet tai nėra visuotinė praktika. Siekdami apsaugoti žmones, galinčius nukentėti nuo prekybos žmonėmis grėsmės, žurnalistai privalo užtikrinti prievartos aukų ir tų, kuriems gali iškilti dar didesnė rizika, jei jų tapatybė bus paskelbta, anonimiškumą, nesvarbu, ar jie to prašo, ar ne.

Ar žurnalistai turėtų laužyti taisykles humaniškumo labui?

Kartais žurnalistai gali su savo šaltiniais užmegzti dviprasmiškus santykius, kurie gali pakenkti jų darbo etikai. 2014 m. Švedijos televizijos žurnalistas Fredrikas Önevallas, vykdydamas su migracijos krize susijusių užduotį, susidraugavo su 15 metų Sirijos pabėgėliu. Jis ir jo komanda nusprendė padėti vaikui patekti į Švediją. Filmą, kurį jie sukūrė per berniuko kelionę, rodė Švedijos visuomeninis transliuotojas. Filmą susilaukė plataus atgarsio, tačiau paskui minėtas žurnalistas buvo patrauktas atsakomybėn ir nuteistas už žmonių kontrabandą. Jo veiksmai paskatino aštrias žurnalistų diskusijas dėl žurnalistų vaidmens – ar jie turėtų tapti savo pasakojamų istorijų dalyviais, ar išlikti tik stebėtojais?

Kiekvienas žurnalistas nori interviu, iliustruotų žmonių, tapusių vergovės ar priverstinio darbo aukomis, nuotraumomis ir vaizdo įrašais. Migrantų mirties drama ir tragedija, dažnai įtraukianti prekybos žmonėmis aukas, buvo gausus galingų vaizdų šaltinis, tačiau daugelis jų yra prieštaringi.

Atminkite, kad naujienu komandos įsiveržimas į situaciją, kurioje yra pažeidžiami, išsigandę ir išnaudojami žmonės, gali būti traumuojantis. Žurnalistai turėtų stengtis sukurti saugią ir ramią atmosferą, filmuodami žmones, kurie buvo tapę prekybos žmonėmis aukomis.

Žurnalistiką stiprina pasakojimus iliustruojantys galingi vaizdai, tačiau labai svarbu, kad žiniasklaida būtų atsargi, kad būtų išvengta paviršutiniškų įspūdžių, kurie sustiprina stereotipus.

Gera žurnalistika didins informuotumą apie prekybą žmonėmis, naudodama vaizdus ir žinutes, kurie įgalina, o ne supaprastina problemą ir prisideda prie tolesnio naudojimosi prekybos žmonėmis aukomis ir išgyvenusiais asmenimis.

FOTOŽURNALISTIKOS GAIRĖS

CHAPTER 4

Venkite naudoti nuotraukas ar kurti vaizdo įrašus,

kuriuose taikstomasi su sensacijų vaikymusi, brovimusi į privatų gyvenimą ir vojerizmu.

Visada paprašykite leidimo filmuoti ir fotografuoti

asmenis, nors viešoje vietoje tai nėra būtina. Jei įmanoma, iš anksto paprašykite raštiško leidimo.

Venkite naudoti seksualizuotus vaizdus ir nuotraukas,

atspindinčias klišes – grandinėmis sukaustytą mergaitę arba asmenį, paženklintą brūkšniniu kodu, arba vaiką už grotų ar aptriušusiame viešnamejyje. Tai prisideda prie stereotipų, susijusių su prekyba žmonėmis, kurie gali būti klaidinantys. Pavyzdžiui, daugelis prekybos žmonėmis aukų yra žmonės, kurie išgyveno ir atsigauna. Daugelis jų nebuvo išnaudojami taikant žiaurią prievartą, jais buvo emociškai manipuliuojama ir jie tapo priklausomi.

Venkite aiškių smurto vaizdų.

Labai retai ekstremalaus smurto vaizdai turi būti parodyti visuomenės interesais. Apskritai, redaktoriai ir filmų kūrėjai turi apsvarstyti, kiek galima naudoti kūno sužalojimo vaizdų? Kur nubrėžti ribą? Ar pateisinamas vergijos ir prekybos žmonėmis aukų randų, mėlynių, sudaužytų galūnių rodimas, siekiant papasakoti istoriją?

Dėl savo galimybių pasiekti visuomenę, žiniasklaida yra galingas įrankis formuojant suvokimą apie prekybą žmonėmis. Kartais pranešama nepakankamai, kad būtų užtikrinta, jog nebus pažeidžiamos aukos teisės, jos nebus atstumtos ir joms nebus keliamas pavojus.

BLOGOJI PRAKTIKA

SKYRIUS 5

Keli netinkamos ataskaitų teikimo praktikos pavyzdžiai:

Prekybos žmonėmis reiškinio supaprastinimas.

Neformuokite prekybos žmonėmis stereotipų, pvz.: grandinėmis sukaustytų vergų, aukų ir išnaudotojų dichotomijos. Supaprastintas „sekso vergijos“, „mėsos rinkos“, „save parduodančių moterų“ vaizdavimas ir kalba dehumanizuoja ir užgožia prekybos žmonėmis sudėtingumą.⁸

„Negalite tiesiog panaikinti niuansų. Turite parodyti visapusišką atvejo dinamiką: ekonominius, emocinius, psichologinius ar šeimos ryšius ir priklausomybes tarp aukos ir smurtautojo, bendrą kontekstą, kuriame įvyko išnaudojimas.“⁹

Žurnalistas iš Suomijos

2. Aukų spraudimas į tam tikrą formą.

Ne visos aukos būtinai yra bejėgiai žmonės be savo valios ir planų. Žmonių grupės skiriasi: kuo didesnė grupė, tuo didesnė įvairovė jos viduje. Žurnalistu užduotis yra išsiaiškinti šių grupių įvairovę, o ne paskelbti kai kurias būdingas žmonių savybes, kurios charakterizuoja daug platesnę grupę.¹⁰

„Blogiausias įmanomas dalykas – kaltinti auką. Tai nėra atsakingos žurnalistikos dalis.“¹¹

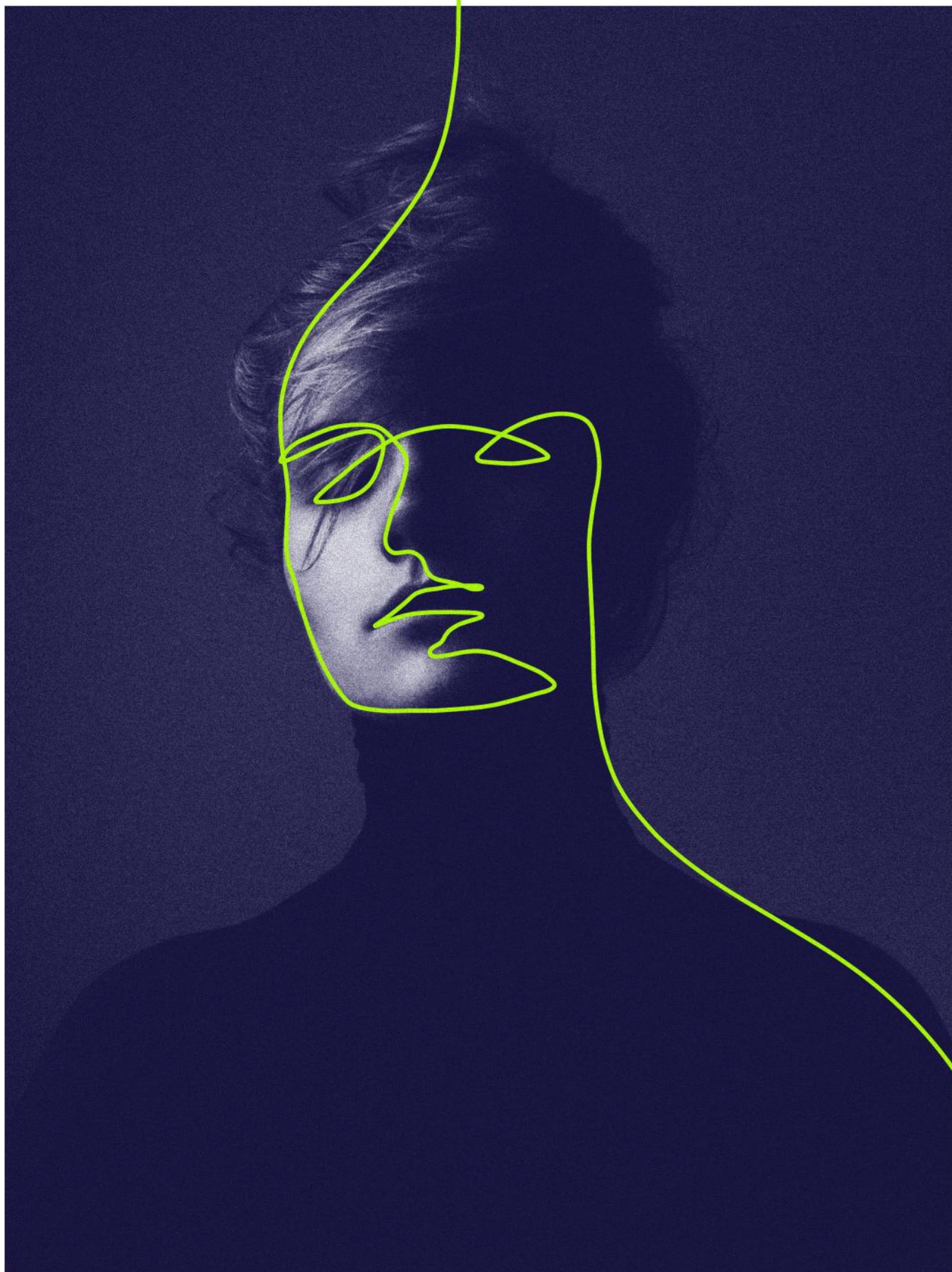
Žurnalistas iš Suomijos

Stereotipinės kalbos, pasakojimų ir iliustracijų naudojimas.

Informuokite apie prekybą žmonėmis neieškodami sensacijų ir seksualaus įvaizdžio, neteikite ir nenaudokite seksualizuotų nuotraukų aukoms iliustruoti. Venkite stiprinti etninius stereotipus.

Numatyto diferencijavimo pagal lytį.

Numatytas diferencijavimas pagal lytį, apibūdinant prekybos žmonėmis aukas, turi tendenciją pabrėžti moterišką lytį. Per didelis moterų aukų lyties pabrėžimas gali sudaryti klaidinantį visos prekybos žmonėmis įvaizdį ir sustiprinti šališkumą ir požiūrį į moteris kaip aukas. Jei minima lytis, reikėtų įtraukti vyrišką lytį ir kitokį lyties identifikavimą, tai padidina prekybos žmonėmis aukų individualumą ir tapatybę.

NUORODOS IR KONTAKTAI

SKYRIUS 6

Akronimai:

BJVT	Baltijos jūros valstybių taryba
RDPK	Jungtinių Tautų Rasinės diskriminacijos panaikinimo komitetas
PTMK	Pasaulinė tarptautinės migracijos komisija
PMG	Pasaulinė migracijos grupė
ICAT	Tarpžinybinė kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo grupė
ICMPD	Tarptautinis migracijos politikos plėtros centras
ICRMW	Tarptautinė darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos konvencija
IDMC	Tarptautinis perkeltųjų asmenų stebėsenos centras
TDO	Tarptautinė darbo organizacija
TMO	Tarptautinė migracijos organizacija
OHCHR	Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras
ESBO	Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija
PICUM	Tarptautinio bendradarbiavimo dokumentų neturinčių migrantų klausimais platforma
TF-THB	Kovos su prekyba žmonėmis darbo grupė
JTVPK	Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių komisaras

Pagrindinių dalykų supratimas

Patikima žurnalistika reikalauja, kad žurnalistai ir redaktoriai žinotų ir suprastų, apie ką jie kalba. Žodžiai ir terminija, kuriuos vartojame aptardami prekybą žmonėmis, dažnai turi aiškias teises apibrėžtis. Žurnalistai turėtų juos vartoti atsargiai ir tiksliai.

BJVT parengtas prekybos žmonėmis aiškinamasis žodynėlis apima:

- Bendrąsias prekybos žmonėmis sąvokas;
- Asmenis, įvairiai dalyvaujančius prekyboje žmonėmis;
- Prekybos žmonėmis formas;
- Nacionalinius kovos su prekyba žmonėmis mechanizmus ir pagalbą aukoms;
- Susijusius reiškinius;
- Svarstymus apie vaikus prekybos žmonėmis ir išnaudojimo kontekste.

Kai kurios svarbios politinės iniciatyvos ir tarptautinių agentūrų ištekliai, apie kuriuos turėtų žinoti žurnalistai ir žiniasklaida:

Budapešto procesas:	konsultacinis 50 šalių, siekiančių tvarkingos migracijos, procesas.
Prahos procesas:	tikslinis Europos Sąjungos, Šengeno erdvės, Rytų partnerystės, Vakarų Balkanų, Centrinės Azijos šalių, Rusijos ir Turkijos dialogas apie migraciją.
Viduržemio jūros tranzito migracijos dialogas:	konsultacinis pareigūnų, nagrinėjančių migracijos ir su ja susijusias problemas, dialogas.
Global Compact for Migration:	konsultacinis pareigūnų, nagrinėjančių migracijos ir su ja susijusias problemas, dialogas.
Visuotinis susitarimas dėl migracijos:	Jungtinių Tautų holistinio požiūrio į migraciją iniciatyva.
Bendrasis kovos su prekyba žmonėmis veiksmų planas:	Jungtinių Tautų kovos su prekyba žmonėmis strategija.
Tarptautinė darbo organizacija:	pagrindinė JT organizacija, kovojanti su priverstiniu ir vaikų darbu.
Tarpžinybinė kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo grupė:	JT agentūros, bendradarbiaujančios kovojant su prekyba žmonėmis.
Aljansas kovai su prekyba žmonėmis:	platus tarptautinis forumas, įsteigtas Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijų.
Aljansas 8.7:	Tarptautinis aljansas kovai su vaikų darbu.
Migracijos naujienų skyrius:	Tarptautinė migracijos organizacijos įsteigtas žurnalistams.
Migracijos istorijos:	Jungtinių Tautų vyriausiojo komisaro JAV pranešimai.
ICMPD kovos su prekyba žmonėmis projektai:	Tarptautinio migracijos politikos plėtros centro, kuris šioje srityje atlieka patikimus ir į politiką orientuotus tyrimus, ypač prekybos žmonėmis, veiksmų santrauka.
TF-THB kovos su prekyba žmonėmis projektai ir leidiniai:	informacija apie tarpvalstybinius kovos su prekyba žmonėmis projektus, kuriuos Baltijos jūros regiono šalyse įgyvendino BJVT kovos su prekyba žmonėmis darbo grupė ir paskelbė informacijos bei mokymo medžiagos įvairioms tikslinėms grupėms.

Žiniasklaidos nuorodos:

Puikus Pasaulinio tiriamosios žurnalistikos tinklo šaltinis su gerosios patirties pavyzdžiais ir patarimais žurnalistams ir žiniasklaidos organizacijoms.

Skaityti visą straipsnį.

Daugiau gerosios aprėpties pavyzdžių:

ARD dokumentinis filmas apie prekybą žmonėmis Vokietijoje, apimantis priverstinį darbą, buitinę tarnystę ir seksualinį išnaudojimą. Žurnalistai kalbasi su išgyvenusiais asmenimis, socialiniais darbuotojais, NVO ir policija, stengdamiesi surastų būdų, kaip sustabdyti prekybą žmonėmis Vokietijoje.

Skaityti visą straipsnį vokiečių kalba.

„Menschenhandel in Europa: die missbrauchte Sehnsucht“ straipsnis „Prekyba žmonėmis Europoje: piktnaudžiaujamas ilgesiu“ pateikia išsamų prekybos Nigerijos moterimis Europoje vaizdą. Jį rėmė Europos tiriamosios žurnalistikos fondas, o straipsnis remiasi dideliu skaičiumi pokalbių, tarp jų ir su dviem prekybos žmonėmis aukomis.

Skaityti visą straipsnį vokiečių kalba.

Patrick Kingsley iš „The Guardian“, vienas iš žinomiausių Didžiosios Britanijos žurnalistų, pasakoja apie iššūkius, patiriamus rengiant pranešimus apie pabėgėlių krizę.

Skaityti visą straipsnį.

: Išsamus straipsnis apie prekybą žmonėmis po 2016 m. gegužės 31 d., pasakojantis apie tai, kaip pabėgėlių krizė sukuria naujus iššūkius, daugiausia dėmesio skiria klausimui, kaip priverstinis darbas tapo pasaulinės verslo strategijos dalimi siekiant išlaikyti mažas vartojimo prekių kainas.

Skaityti visą straipsnį vokiečių kalba.

galingas nepriklausomos kino režisierės dokumentinis filmas apie prekybą žmonėmis Prancūzijoje, už kurį sumokėjo Prancūzijos televizija ir kuris 2016 m. buvo parodytas per „France 5“.

Žiūrėti dokumentinį filmą prancūzų kalba.

„The Guardian“ tyrimas atskleidžia, kaip Libijos žvejybos ekonomiką sužlugdė žmonių kontrabandininkai, grobiantys laivus ir gabenantys jais migrantus ir pabėgėlius per Viduržemio jūrą.

Skaityti visą straipsnį.

Esamų gairių ir apžvalgų apie prekybą žmonėmis žiniasklaidos priemonėse pasirinkimas:

BJVT TF–THB užsakė tyrimus BJVT valstybėse narėse, norėdama atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą: Kaip naujienų žiniasklaida apibūdina prekybą žmonėmis?

Danijos tarptautinių studijų institutas sukūrė pranešimą „Nuo kūnų iki sienų. Prekyba žmonėmis, migracija ir lytis Danijos žiniasklaidoje 2010–2019 m.“. Tai yra prekybos žmonėmis pateikimo Danijos naujienų žiniasklaidoje apžvalga.

Skaityti visą straipsnį.

Suomijos naujienų žiniasklaidos informacijos apie prekybą žmonėmis apžvalga (neredaguotas informacinis dokumentas) parengta Suomijos nacionalinės pagalbos prekybos žmonėmis aukoms sistemos. Siekiant atsakyti į klausimą, kaip prekyba žmonėmis atspindima Suomijos naujienų žiniasklaidoje, šiame tyrime buvo išnagrinėtas 91 naujienų straipsnis, paskelbtas 2018 m. keturiuose skirtinguose nacionalinės aprėpties žiniasklaidos leidiniuose. Tyrime taip pat buvo išnagrinėtos naujienų straipsniuose naudotos iliustracijos ir pasikalbėta su trimis žurnalistais, apžvelgusiais prekybos žmonėmis problemas.

Skaityti visą straipsnį.

Vokietijos žiniasklaidos informacijos apie prekybą žmonėmis apžvalgą parengė Vokietijos nevyriausybinė organizacijų prieš prekybą žmonėmis tinklas (KOK). Išanalizuota 50 straipsnių, paskelbtų šešiuose didžiuosiuose nacionaliniuose Vokietijos laikraščiuose ir naujienų žurnaluose nuo 2010 m., siekiant surinkti informaciją apie tai, kaip žiniasklaida atspindi prekybą žmonėmis Vokietijoje.

Skaityti visą straipsnį.

Žurnalistika ir prekyba žmonėmis: Rusijos žiniasklaidos apžvalga (neredaguotas informacinis dokumentas), parengta NVO, kovojančių su prekyba žmonėmis ir kitomis smurto formomis, tarptautinio tinklo. Į ataskaitą įtraukta daugiau nei 50 straipsnių, komentarų, TV pokalbių laidų, tinklaraščių ir dokumentinių filmų, pasirodžiusių Rusijoje nuo 2010 m. sausio 1 d., analizė.

Skaityti visą straipsnį.

Žiniasklaidos informacija apie prekybą žmonėmis Estijoje (neredaguotas informacinis dokumentas) nagrinėja, kaip 2014–2018 m. Estijos spaudoje buvo informuojama apie prekybą žmonėmis.

Skaityti visą straipsnį.

Latvijos žiniasklaidos informacijos apie prekybą žmonėmis apžvalga (neredaguotas informacinis dokumentas) analizuoja informacijos apie prekybą žmonėmis struktūrą Latvijos žiniasklaidos priemonėse nuo 2019 m. sausio 4 d. iki gegužės 5 d. Ją parengė Rygos Stradinio universiteto Komunikacijos fakultetas.

Skaityti visą straipsnį.

Lietuvos žiniasklaidos informacijos apie prekybą žmonėmis apžvalga (neredaguotas informacinis dokumentas lietuvių kalba), sukurtas BJVT. Trijuose populiariausiuose naujienų portaluose buvo pasirinkti ir apžvelgti 45 straipsniai. Apžvalgoje daugiausia dėmesio skirta 2017 metams, nes yra naujausių oficialių tų metų prekybos žmonėmis padėties Lietuvoje statistikos duomenų.

Skaityti visą straipsnį.

Švedijos žiniasklaidos informacijos apie prekybą žmonėmis apžvalga (neredaguotas informacinis dokumentas švedų kalba), sukurtas BJVT. Apžvalgoje analizuojama 50 straipsnių, paskelbtų 2016–2019 m. Pasirinkti naujienų šaltiniai yra pagrindiniai nacionaliniai laikraščiai, viešųjų paslaugų teikėjai, vietinis laikraštis ir du pagrindiniai bulvariniai leidiniai. Taip pat ypatingas dėmesys skiriamas straipsnių iliustracijoms.

Skaityti visą straipsnį.

Žiniasklaidos informacijos apie prekybą žmonėmis apžvalga. Šiame leidinyje pateikiama apžvalga apie tai, kaip prekyba žmonėmis atspindima naujienų žiniasklaidoje – remiamasi Jungtinės Karalystės, Kipro ir Lenkijos pavyzdžiais. Ataskaitoje apibendrinti 212 straipsnių iš 10 laikraščių, paskelbtų 2010–2014 m.

Read the full report.

UNICEF etiško pranešimo apie vaikus principai ir gairės. Šio dokumento tikslas yra „padėti žiniasklaidai informuoti apie vaikus jų amžiui tinkamu ir jautriu būdu. Šios gairės skirtos geriausiems etiškų žurnalistų ketinimams paremti: tarnauti visuomenės interesams nepažeidžiant vaikų teisių“.

Read the full text.

Prekybos žmonėmis vadovas žurnalistams (2008 m.). Serbijos nevyriausybinės organizacijos („Astra“) parengtas vadovas žurnalistams, skirtas padėti žiniasklaidai kovoti su prekyba žmonėmis; taip pat naudingas kitoms šalims, susiduriančioms su panašiais iššūkiais.

Read the full text.

Paskelbtos informacijos apie migraciją teikimo gairės žurnalistams ir dvi 2016 m. ir 2017 m. tarptautinės ataskaitos apie tai, kaip žiniasklaida praneša apie migraciją, apimančią 30 šalių visame platesniame Viduržemio jūros regione.

Read the full text.

Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) etikos ir saugos rekomendacijos apklausiant moteris, nukentėjusias nuo prekybos žmonėmis, 2003 m. Be informacinės medžiagos, pagrindžiančios šias rekomendacijas, PSO dokumente pateikta „Dešimt pagrindinių principų, kuriais reikia vadovautis, atliekant etišką ir saugią moterų, nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis, apklausą“.

Read the full text.

Jungtinių Tautų pasaulinės kovos su prekyba žmonėmis iniciatyva (UN.GIFT) parengtas tyrimas „Žiniasklaidos vaidmuo kuriant vaizdus“ (2008 m.), kurio tikslas – šviesti žurnalistus ir gerinti reportažų kokybę.

Read the full text.

2013 m. Rusijos žurnalistų sąjunga (NVO) ir Maskvos valstybinio universiteto Žurnalistikos fakultetas, remiami ESBO, išleido vadovą (rusų kalba), skirtą žiniasklaidos fakultetų studentams ir absolventams „СМИ против ТЛ“, 2013 m.

Read the full text.

LITERATŪRA

SKYRIUS 7

1. Tafari, T. (2019) Review of Media Framing of Human Trafficking in Finnish News Media, National Assistance System of Victims of Human Trafficking, Finland.
2. Plambech S., Brus Pedersen M. (2019) From Bodies to Borders. Human trafficking, Migration and Gender in Danish Media 2010–2019, Danish Institute for
3. International Studies, Denmark.
4. Küblbeck, E. (2019) Review of the media framing of human trafficking in Germany, German NGO Network against trafficking – KOK e.V.

Tafari, T. (2019) Review of Media Framing of Human Trafficking in Finnish News Media, National Assistance System of Victims of Human Trafficking, Finland.
5. Rozukalne, A. (2019) Representation and framing of trafficking in human beings in Latvian media, Faculty of Communication Riga Stradiņš University, Latvia.
6. Ibid.
7. Küblbeck, E. (2019) Review of the media framing of human trafficking in Germany, German NGO Network against trafficking – KOK e.V.
8. Tafari, T. (2019) Review of Media Framing of Human Trafficking in Finnish News Media, National Assistance System of Victims of Human Trafficking, Finland.
9. Ibid.
10. Rozukalne, A. (2019) Representation and framing of trafficking in human beings in Latvian media, Faculty of Communication Riga Stradiņš University, Latvia.
11. Tafari, T. (2019) Review of Media Framing of Human Trafficking in Finnish News Media, National Assistance System of Victims of Human Trafficking, Finland.

